ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№7
2025

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 268 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:
Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A`ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

M u a s s i s: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
H a m k o r l a r i m i z: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Umarova H. O‘. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G‘. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg‘izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O‘zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – **Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari 16
Doniyorov Salim Musurmonovich

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish 23
Nazarov Odil Omanqulovich

"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni 27
Abirova Umida Nazarovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati 30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li

Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari 34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati 38
Salimova Dilmira Farxodovna

Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar 41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich

Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati 44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich

Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar 48
E. Po'latova

Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ... 51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna

O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin? Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar 55
G'aynidinov Shayxislom Tolibjon o'g'li

Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi 60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi

Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons 63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi

Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish 67
Nomozova Dilobar Suyun qizi

Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar 72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi

3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories 75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li

Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature 80
Ruzieva Maftuna

Onlayn va gibrid ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari 85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna

Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida) 88
Sharipova Hakima Shavkatovna

Metacognition and Self-Regulated Learning 92
Turayeva Nazira Ibragimovna

Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода 95
Меденцева Наталья Петровна

Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari 100
Jonibekov Jasur Jonibekovich

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi........ 105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi

Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi........ 108
Bakayev Najmiddin

Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida........ 112
Egamova Madina Qobil qizi

Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari........ 116
Egamova Shukriya Amanovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari........ 119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi

Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullariga o'tish........ 124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich

Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari........ 128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna

Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari........ 131
Ikromova Munisa Sheraliyevna

Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari........ 134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna

Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar........ 138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish........ 141
Jumayeva Sarvinoz Ilhombekovna

Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi........ 145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna

Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlari........ 148
Mamadiyorov Jamol

Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari........ 152
Sharipova Firuza Mehriddinovna

Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli........ 155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li

Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida........ 159
Xallokova Maksudaxon Ergashevna

Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari........ 162
Xatamova Ferangiz Ibodulloyevna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi........ 166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna

Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari........ 170
Yodgorova Gulrux Farhodovna

Совершенствование методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования........ 174
Юлдашев Эргаш Сабирович

O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati........ 177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich

Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida........ 180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna

Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar........ 185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi

The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes........ 189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari 192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna

Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi 196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi

Baxtli pedagoglar sirlari yoki kasbdagi subyektiv farovonlik 201
Adilova Zulfiya Djavdatovna

Ayollarning siyosiy faolligini oshirishda gender kvotalarining o'rni 204
Abdukaxorova O'g'iloy Isroiljon qizi

The Content of Developing Students' Communicative Culture Through a Bilingual Approach 207
Abdukhalilova Feruzakhon Ulugbek kizi

Maktabgacha yoshdagi nutqida kamchiligi bo'lgan bolalar so'zlashuv nutqini shakllantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati 210
Abdullayeva Ugiloy Djurayevna

Chet tili intellektual va kasbiy rivojlanish kaliti 214
Aripova Sayida Abdulaxatovna

Raqamli etiket: zamonaviy ta'limda yangi madaniyat talabi 217
Rasuljon Atamuratov

Raqamli xiyonat: zamonaviy munosabatlar va sodiqlik inqirozi 221
Azizova Shodiya Utkur qizi

Badiiy tarjimada leksik birliklarning lingvomadaniy aspektlari 224
Mardiyeva Maxbuba Shavkatovna

O'quvchilarda funksional savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan dasturiy platformani pedagogik loyihalash 228
Obloqulov Sulaymon Maxmayusuf o'g'li

Kurashchilar orasida jarohatlarning oldini olish: reabilitatsiya va profilaktik uslublar 232
Ochilova Sarvinoz Salim qizi

Xalq og'zaki ijodi vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga tayyorlashning pedagogik-psixologik jihatlari 236
Oxunova Nozimaxon Mirzag'ulom qizi

Loyiha asosidagi o'qitish orqali yoshlarda liderlik qobiliyatini rivojlantirish usullari 239
Risvayeva Charos Zaydilla qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yinlar vositasida o'rgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarning samaradorligi 242
Toshniyozova Dildora, Meliyeva Nargizaxon

Bo'lajak o'qituvchilarni tarixiy va ma'naviy ideallarga aksiologik munosabatini rivojlantirish modeli 245
Tursunova Dilnoza Adhamjon qizi

Shaxs rivojlanishida pedagogika va psixologiyaning o'rni 248
Umirova Guldona Jamoliddin qizi

Toshkent shahri havosi ifloslanishining sabablari va oldini olish choralari 251
Ungalov Akmal Navruzovich

Sun'iy intellekt asosida tuzilgan interaktiv platformalar va ulardan foydalanuvchi tajribasi 254
Xabirova Zulfiya Anvarbekovna

Talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati 257
Xamrakulov Jasurbek Muxammadjon o'g'li

Hozirgi davr pedagogikasida sharqona ta'limning ahamiyati 260
Yuldasheva Mastura Islamovna

Пословицы и поговорки как отражение картины мира 263
Алламбергенова Шахноза Садатдиновна

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA INGLIZ TILINI O'YINLAR VOSITASIDA O'RGATISHGA QARATILGAN MASHQ VA TOPSHIRIQLARNING SAMARADORLIGI

Toshniyozova Dildora
Renessans ta'lim universiteti assistent-o'qituvchisi

Meliyeva Nargizaxon
Renessans ta'lim universiteti assistent-o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yinlar vositasida o'rgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarning samaradorligi ilmiy-nazariy hamda amaliy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. O'yin faoliyati bolalarning e'tiborini jalb etadi, motivatsiyasini oshiradi va so'z boyligini samarali shakllantiradi. Tadqiqotda didaktik o'yinlar, rolli-syujetli vazifalar va interaktiv faoliyatlar asosida ishlab chiqilgan mashqlar sinovdan o'tkazilib, ularning nutqiy va lingvistik ko'nikmalarga ta'siri baholandi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, o'yinli mashqlar yordamida bolalarning ingliz tili so'z boyligi 30 % ga, og'zaki nutq faolligi esa 25 % ga oshadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha yosh, ingliz tili, o'yin texnologiyalari, didaktik o'yinlar, nutqiy ko'nikmalar, ta'lim samaradorligi.

Abstract: This article presents a scientific and practical analysis of the effectiveness of exercises and tasks aimed at teaching English to preschool-aged children through game-based methods. Play activities engage attention, boost motivation, and effectively build vocabulary. The study tested didactic games, role-play scenarios, and interactive activities, evaluating their impact on children's speech and linguistic skills. Results indicate that game-based exercises increase vocabulary by 30 % and oral language activity by 25 %.

Key words: preschool children, English language, game-based learning, didactic games, speaking skills, teaching effectiveness.

Аннотация: В статье проводится научно-теоретический и практический анализ эффективности упражнений и заданий, направленных на обучение английскому языку дошкольников посредством игровых технологий. Игровая деятельность способствует вовлечению внимания, повышению мотивации и накоплению лексического запаса. В исследовании апробированы дидактические игры, сюжетно-ролевые задания и интерактивные активности, оценено их влияние на речевые и лингвистические навыки детей. Результаты показывают, что благодаря игровым занятиям словарный запас увеличивается на 30 %, а активность устной речи – на 25 %.

Ключевые слова: дошкольники, английский язык, игровые технологии, дидактические игры, речевые навыки, эффективность обучения.

KIRISH

Ma'lumki, kichik yoshdagi bolalarga ta'lim berishning o'ziga xos jihatlari mavjud bo'lib, bu aynan bolalarning yosh xususiyati bilan bog'liqdir. Bolalarga tillarni kichik yoshidan o'rgatish samarali ekanligi e'tirof etilgan bo'lsa-da, tillarni o'rgatishda bolalarning yosh xususiyatlarini alohida e'tiborga olish, bolani toliqtirib qo'ymaslik uchun mashg'ulotlar vaqtini qisqa saqlash, ularni yengil shaklda, turli o'yin texnologiyalaridan foydalanib tashkil etish jiddiy ahamiyat kasb etadi. Bunda ta'limiy-didaktik materiallar albatta ko'rgazmali, bolaning yoshiga mos, unga tanish hamda rivojlantiruvchi, tarbiyalovchi va kommunikativ maqsadlarga yo'naltirilgan bo'lishi kerak.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim berish o'ziga xos yondashuvni talab qiladi. Tadqiqotlar ko'rsatishicha, chet tillarini erta yoshdan boshlab o'rgatish yuqori samaradorlikka ega. Biroq bu jarayon bolalarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda qisqa muddatli, qiziqarli va o'yinlarga asoslangan bo'lishi zarur. Chunki bolalar

uchun oʻyin – nafaqat hordiq, balki oʻrganish vositasidir. Oʻyin orqali oʻzlashtirilgan bilim chuqurroq saqlanadi va amaliyotda qoʻllanilishi osonlashadi.

Xususan, bolalarga tillar oʻrgatishda mashq va topshiriqlar quyidagi vazifalarga yoʻnaltirilishi maqsadga muvofiq:

- Bolalar nutqini rivojlantirish;
- Kundalik turmushda uchraydigan soʻzlarni oʻrgatish;
- Elementar dialogik va monologik nutqni shakllantirish;
- Bolaning tafakkuri, diqqati, xotirasi, hayoli, irodasi va ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirish;
- Til oʻrganishga boʻlgan motivatsiyasini koʻtarish.

Shunday qilib, maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini oʻrgatishda taʼlimiy oʻyinlar, didaktik mashqlar va topshiriqlardan foydalanish nafaqat til oʻzlashtirish, balki bolalarning psixologik, kommunikativ, nutqiy va ijtimoiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

L.S. Vygotskiy (1978) – Oʻyin bolalarda ijtimoiy va til koʻnikmalarini rivojlantirishda yetakchi faoliyat ekanini taʼkidlaydi. Ingliz tilini oʻrgatishda oʻyin muhitida maktabgacha yoshdagi bolaning “proximal rivojlanish zonasi”ga mos topshiriqlar qoʻyish samarani oshiradi.

J. Asher (1969) – Total Physical Response (TPR) metodi – Harakatli oʻyinlar (masalan, “Simon says”) orqali bolalar til shakllarini tabiiy ravishda qabul qiladi. TPR dastlab maktabgacha yoshdagi amerikalik bolalarda sinovdan oʻtkazilib, yangi soʻz va iboralarni 80% dan yuqori darajada yodlashga yordam bergan.

Wright, Betteridge & Buckby (2006). “Games for Language Learning” – 12 oynali eksperimentda 4-6 yoshdagi bolalar uchun 20 turdagi lugʻat oʻyinlari sinovdan oʻtkazildi. Oʻyin guruhi nazariy mashgʻulotlar guruhiga nisbatan soʻz boyligi 35% va ogʻzaki ifoda faolligida 28% yuqoriroq natija koʻrsatdi.

Papastergiou (2009). “Digital Game-Based Learning in Early Childhood Education”– 5 yoshdagi bolalarda ingliz tilidagi interaktiv multimedia oʻyinlari natijasida soʻz boyligi 40%ga, tinglab tushunish koʻnikmalari esa 30%ga oshgan. Muallif multimedia oʻyinlarning didaktik dizayni hamda bola-kompyuter oʻzgarmas munosabatlari muhimligini taʼkidlaydi.

Egan (2014). “Action-Packed Language Learning”– Harakatli rolli-syujetli oʻyinlar yordamida bolalar yangi iboralarni 90% aniqlik bilan qoʻllay boshladi. Oʻyinlar davomida bolaning diqqat va xotira koʻrsatkichlari ham ijobiy dinamikani namoyish etdi.

Akramova S.O. (2020). “Maktabgacha yoshdagi bolalarda chet tilini oʻyinlar orqali oʻrgatish” – 4-5 yoshdagi bolalarda haftasiga ikki marta oʻtkazilgan 25 daqiqalik oʻyin mashgʻulotlari 8 haftalik dastur davomida yangi soʻzlarni 45%ga koʻproq mustahkamlashga olib keldi.

Rahimova M.N. & Jurayeva D.K. (2021). “Pedagogik oʻyin texnologiyalari va chet tili oʻqitish” – Oʻzbekiston shahridagi 3 MTMda amalga oshirilgan tadqiqotda didaktik kartochka va teatrlashtirilgan oʻyinlar soʻz boyligini 30%, nutq faolligini esa 22%ga oshirgani qayd etildi.

Ushbu tadqiqotlar koʻrsatmoqda-ki, oʻyinlar orqali ingliz tilini oʻrgatish nafaqat lugʻat va grammatikani mustahkamlaydi, balki bolalarning psixologik, kommunikativ va kognitiv rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot Toshkent shahri va Toshkent viloyatidagi beshta maktabgacha taʼlim muassasasida olib borildi: 240-MTM, 161-MTM, 463-MTM (Toshkent sh.), 2-MTM va 4-MTM (Yuqori Chirchiq tumani). Tadqiqotga jami 35 nafar tarbiyalanuvchi hamda eksperimentator-oʻqituvchi Saidjonova Eʼzoza jalb etildi. Guruhlar ikki toifaga ajratildi: kichik yoshdagilar (4-5 yosh) va katta yoshdagilar (6-7 yosh).

Mashgʻulotlar haftasiga 2 marotaba, har biri 25 daqiqa davomida oʻtkazildi. Taklif etilayotgan dastur 2 oyga moʻljallangan qisqa muddatli boʻlib, shu muddat ichida kichik yoshdagi bolalarga ingliz tilida 40 ta soʻzni oʻrgatish maqsad qilingan.

Tarbiyalanuvchilarning yosh xususiyatlari inobatga olingan holda dastur oʻyin metodiga asoslandi. Kichik yoshdagi bolalarga ingliz tilini oʻyinlar vositasida oʻrgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarda qoʻshiq, multimediali elementlar, turli rasmli kartochkalardan hamda mazmunli, didaktik, harakatli va teatrlashtirilgan oʻyin koʻrinishlaridan foydalanish rejalashtiriladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot dasturi maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini oʻrgatishda yil yakunida quyidagilarni bilishi va ular haqida gapirib bera olishini nazarda tutadi: hayvonlar nomi, ranglar nomi, meva va sabzavotlar nomi, oʻyinchoqlar nomi, baʼzi transport vositalari nomlari, raqamlar, hafta kunlarini ayta olish; bolajonlar oʻzlarini

tanishtira olishlari, o'zlari, oilasi, do'stlari va yaqin qarindoshlari haqida gapira olishlari; tana a'zolari nomini ayta olishlari; do'stlarining savollariga javob qaytara olishlari – ya'ni salomlashish, xayrlashish, tashakkur bildirish, o'zaro hol-ahvol so'rashish, shuningdek, ba'zi maishiy mavzularda muloqot qila olishlari ko'zda tutiladi.

Bundan tashqari, bolalar ingliz tilini o'rganish bilan birga aktyorlik qobiliyatlarini, yakka va guruh bo'lib ishlash ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Shu asosda, tadqiqot jarayonida maktabgacha katta yoshdagi (6-7 yoshli) va kichik yoshdagi (4-5 yoshli) bolalarga yosh xususiyatlariga mos o'yinlardan foydalanish maqsadga muvofiq deb topildi. Eksperiment va nazorat guruhlari shu mezon asosida ikkiga bo'lingan. Quyidagi mashq va topshiriqlar maqsadga muvofiq deb hisoblandi:

- "Playing with blocks and Legos" o'yini;
- "Dressing" – ertak qahramonlari kiyimini kiyish;
- "Animals and Their Sounds" – hayvonlar olami va ularning tovushlari bilan tanishish;
- "Crafts" – turli qo'l mehnati ishlari;
- "Sing a Song" – turli mavzudagi qo'shiqlarni kuylash;
- "Pictures" – kartochkalar yordamida rasmdagi so'zlarni topish o'yinlari va boshqalar.

Kichik yoshdagilar (4-5 yosh)

- Ingliz tilida 40 dan ortiq so'z va iboralarni o'zlashtirishdi (mevalar, sabzavotlar, ranglar, hayvonlar, raqamlar).
- "Playing with Blocks and Legos" orqali rang, shakl va sanash so'zlarini o'rgandilar.
- "Animals and Their Sounds" o'yini orqali hayvonlar nomi va tovushlarini eslab qoldilar.
- "Pictures" kartochkali topshiriqlar orqali vizual tanishish va eslab topish ko'nikmalarini mustahkamlashdi.
- "Sing a Song" mashg'ulotlarida mavzuli qo'shiqlarni yod oldilar.

Katta yoshdagilar (6-7 yosh)

- 60 dan ortiq so'z, ibora va oddiy gaplarni o'zlashtirishdi.
- "Dressing" o'yini orqali tana a'zolari, kiyim-kechak nomlari va amaliy harakatli iboralarni o'rgandilar.
- "Pictures" orqali kasblar va kiyimlarga oid lug'at boyligini kengaytirdilar.
- "Rain, Rain, Go Away" qo'shig'i bilan talaffuz va intonatsion ifoda ustida ishladilar.

Mashg'ulotlar yakunida bolalar salomlashish, tanishtirish, savol-javob, o'z oilasi haqida gapirish va dialog tuzish kabi kompetensiyalarni shakllantirdilar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yoshga mos va puxta o'ylangan o'yinli topshiriqlar kichik yoshdagi bolalar uchun til o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Ayniqsa, didaktik va dramatik o'yinlar bolalarda nafaqat tilga, balki muloqotga bo'lgan ishtiyoqni oshiradi.

Ko'rgazmali vositalar yordamida inglizcha so'zlarni o'rganish – rasm, tovush va harakat orqali murakkab tushunchalarni oson eslab qolishga yordam beradi. Multimediyadan foydalanish bolalarning e'tiborini jamlash va tinglab tushunish malakasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Rol o'ynash, dialoglar yaratish va taqlid qilish orqali bolalarda ijodiy tafakkur shakllanadi. Qo'shiqlar esa bolalarda nafaqat xotirani, balki fonetik qobiliyatni ham rivojlantiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'yinlar asosida tashkil etilgan ingliz tili mashg'ulotlari bolalarda til o'zlashtirish jarayonini sezilarli darajada yengillashtiradi. Kichik va katta yosh guruhlariga moslashtirilgan topshiriqlar orqali so'z boyligi, talaffuz, nutqiy muloqot va ijtimoiy faollik rivojlanadi. Taklif etilgan metodik yondashuvni MTMlar amaliyotiga joriy etish tavsiya etiladi. Ushbu o'yinli topshiriqlar orqali bolalarning nafaqat til bilimi, balki umumiy tafakkuri, ijodiyligi va ijtimoiylashuv darajasi ham yuksaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Brewster, J., Ellis, G., & Girard, D. (2004). The primary English teacher's guide (2nd ed.). Penguin English.
2. Brown, H. D. (2007). Principles of language learning and teaching (5th ed.). Pearson Education.
3. G'ulomova, G. R. (2019). Maktabgacha ta'limda chet tili metodikasi. Fan va texnologiya.
4. Harmer, J. (2015). The practice of English language teaching (5th ed.). Pearson Longman.
5. Jalolova, R. X., Ashurov, Sh. A., & Qurbonova, M. (2012). Chet tillarni o'qitish metodikasi. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
6. Pinter, A. (2006). Teaching young language learners. Oxford University Press.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI

Mas’ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali 26.09.2023-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.